

В данной статье описано содержание оздоровительных технологий, система знаний по организации и ведению здорового образа жизни, формирование фонда базовых ценностей оздоровительной физической культуры, физической культуры в области оздоровительных технологий, медицины, психологии и др. Подчеркнута важность системы практических знаний в различных областях.

This article describes the content of health technologies, the system of knowledge on the organization and conduct of healthy lifestyles, the formation of the fund of basic values of recreational physical culture, physical education in the field of health technologies, medicine, psychology and other fields. The importance of the system is emphasized of practical knowledge in various fields.

PEDAGOGIK YO'NALISHLARDA TAHSIL OLUVCHI TALABALARDA SOG'LOM TAFAKKUR VA SALOMATLIKNI TARG'IB QILUVCHI DUNYOQARASHNI RIVOJLANTIRISH

I.B.Mattiyev – *pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent*
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

Tavanch so'zlar: dunyoqarash, salomatlikni asrash, ta'lim jarayoni, qarashlar tizimi, namoyon bo'lishi, muhofaza, intizom, huquq, ishonch, mantiqiy, uzluksiz, ta'minlash.

Ключевые слова: мировоззрение, здравоохранение, воспитательный процесс, система взглядов, проявление, защита, дисциплина, закон, доверие, логичность, непрерывность, обеспечение.

Key words: worldview, health care, educational process, system of views, manifestation, protection, discipline, law, trust, logical, continuous, provision.

Jamiyat ma'naviyatini shakllantirishga bevosita ta'sir qiladigan omillardan biri ta'lim-tarbiya hisoblanadi. Shuning uchun ham mustaqillikning dastlabki yillaridan butun davlat miqyosida ta'lim va tarbiya, ilm-fan, kasb-hunar o'rgatish tizimlarini tubdan isloh qilishga nihoyatda katta zarurat sezildi. «Ta'lim to'g'risida»gi qonun, Kadrlar tayyorlash milliy dasturini ishlab chiqish bilan bog'liq jarayon uzoq yillar mobaynida bu sohada talay muammolar yig'ilib qolganligini ko'rsatdi. O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti Islom Karimovning «Ta'limni tarbiyadan, tarbiyani esa ta'limdan ajratib bo'lmaydi – bu sharqona qarash, sharqona hayot falsafasi» [1:62], degan dono fikrlari naqadar to'g'ri ekanligini bugungi kunda hayotning o'zi tasdiqlamoqda. Ta'lim va tarbiyaga yangicha yondashish pedagogika va psixologiya fanlarining obyekti va predmetini kengaytirdi. Endilikda pedagogika va psixologiya fanlari nafaqat ta'lim-tarbiya jarayonini nazariy, amaliy-metodik ta'minlovchi, balki komil inson shakllanishi, rivojlanishi kabi sohalarini o'z ichiga qamrab olgan fan sifatida namoyon bo'lmoqda. Prezident SHavkat Mirziyoyev ham ta'lim-tarbiya masalalariga katta e'tibor qaratib, «oldimizda yoshlarga tarbiya berish, psixologiya va boshqa turli sohalarida kadrlarni tayyorlash va qayta tayyorlash bo'yicha murakkab vazifalar turibdi» [2:45], deb ta'kidladi. Komil inson tarbiyasi Kadrlar tayyorlash milliy dasturida kadrlar tayyorlash tizimining bosh subyekti va obyekti sifatida qaraladi. Ma'lumki, pedagogika va psixologiya fanlari etuk mutaxassislarning shakllanishida ta'lim-tarbiyaning inson rivoji, shaxs kamoli va ta'lim tizimi o'z ichiga olmaydigan etnik, tarixiylik, mustaqillik, tabiiy-ekologik, ruhiy-hissiy bilish, rivojlanish hamda komillik omillariga suyanadi. Bundan tashqari, ushbu fanlar oldiga yangicha fikrlash, yangicha tafakkur, milliy mafkuraning keng qamrovli sifatlarini shakllantirish vazifalari ham qo'yildi. Pedagogika va psixologiya fanlari yoshlarga ta'lim-tarbiya berishda hayotning barcha sohalarini, jabhalarini qamrab olmaganida, u komil inson tarbiyasida juda katta imkoniyatlarga ega bo'lgan asosiy ijtimoiy fan mavqei egallay olmagan bo'lar edi. Shuning uchun ham yangi ta'lim konsepsiyasi va Kadrlar tayyorlash milliy dasturida ta'lim ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning ustuvor yo'nalishi sifatida belgilandi. Chunki ta'lim-tarbiya ong mahsuli, lekin ayni vaqtda ong darajasi va uning rivojini ham belgilaydigan omildir. Binobarin, ta'lim-tarbiya tizimini o'zgartirmasdan turib, ongni o'zgartirib bo'lmaydi. Ongni, tafakkurni o'zgartirmasdan turib esa biz ko'zlagan maqsad – ozod va obod jamiyatni barpo etib bo'lmaydi. Shu ma'noda ta'lim-tarbiya sohasida amalga oshirilayotgan islohotlardan ko'zlangan maqsad – barkamol avlodni tarbiyalab voyaga etkazish. Jahonda ta'lim va tarbiya tizimidagi innovatsion o'zgarishlar zahirida insonning salomatlikni targ'ib qiluvchi dunyoqarashi jadal

rivojlanmoqda. Aholining jismoniy va ruhiy salomatligi va tetikligi davlatning sivilizatsiya darajasini belgilab, millatning barqaror rivojlanish ko'rsatkichini namoyon etadi. Bu o'rinda insonning o'zida salomatlikni asrashga yo'naltirilgan tafakkur va ehtiyojni shakllantirish muhim ahamiyat kasb etib, jamiyatdagi sog'liqni saqlash infrastrukturalarida pedagogik samaradorlikni ta'minlashga xizmat qiluvchi tadqiqotlar ko'lamining oshishi kuzatilmogda.

Dunyo ta'lim tizimida o'sib kelayotgan avlod salomatligi har qanday xalqning milliy qadriyati sifatida e'zozlanib, ushbu masalaga muhim ijtimoiy-pedagogik vazifa sifatida yondashilmogda hamda davlat istiqboli, millat genofondi, mamlakat taraqqiyotidagi iqtisodiy, intellektual, antropogen potensial, uning demografik ta'minoti, jamiyat taraqqiyotini belgilovchi masalalarga oid ilmiy tadqiqot ishlarini olib borishga zarurat oshayotganligi namoyon bo'lmoqda. Bu esa, yoshlarni sog'lomlashtirishga yo'naltirilgan konstruktiv-profilaktik texnologiyalar, tizimlashgan va integratsiyalashgan modellarni ta'lim jarayoniga tatbiq qilish, talabalarni zararli odatlar ta'siridan himoya qilishga mo'ljallangan invariantli-tabaqalashtirilgan texnologiyalardan foydalanish, ta'lim muassasasi, ijtimoiy institutlar, oila va shaxsning valeologik va profilaktik faoliyatini oqilona tashkil etish mazmuniga yangicha yondashish, qarash, munosabat, mohiyat, shakl, mezon, talabni takomillashtirish masalalari alohida dolzarblik kasb etishini ko'rsatmoqda.

Respublikamizda salomatlikni targ'ib qiluvchi dunyoqarashni joriy etish ta'lim tizimidagi islohotlarning muhim bo'g'ini bo'lib, hozirda u mamlakatimiz rivojlanish strategiyasining ustuvor vazifasidir. Mustaqillik yillarida «Sog'lom avlod uchun» davlat dasturi davlat siyosatining ustuvor maqsadiga aylandi. Jismoniy tarbiya, sport faoliyatini takomillashtirish chora-tadbirlari ko'rilmogda. So'nggi yillarda tibbiyot sohasida fundamental o'zgarishlar joriy etildi. Tibbiyot tizimini tubdan isloh qilish bo'yicha 2025-yilgacha mo'ljallangan 7 yillik rivojlantirish Konsepsiyasi, aholi salomatligini muhofaza qilish yo'nalishida 130 dan ziyod me'yoriy-huquqiy hujjatlar ijro uchun qabul qilindi. Bu o'z navbatida, aholining salomatligini asrashga yo'naltirilgan tafakkur va ehtiyojni shakllantirish bo'yicha maqsadli tadqiqotlarni amalga oshirishga xizmat qiladi.

O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan ta'lim tizimidagi tub islohotlar talabi va milliy ta'lim tizimini shakllantirish vazifasi doimiy o'zgarib va takomillashib borayotgan sog'lom tafakkur tushunchasining barcha qirralarini mustazam anglab borish, uning zamonaviy mazmunini ta'lim tizimiga singdirish, o'quvchi, o'qituvchi va talabalar ongida sog'lom tafakkur g'oyalarining shakllanishini ta'minlash

vazifasini ko'ndalang qo'yadi. Demak, ta'lim tizimida, shu jumladan oliy ta'lim tizimida talaba- yoshlarda sog'lom tafakkurni shakllantirish masalasining o'z ilmiy, nazariy va huquqiy asoslari mavjud: Oliy ta'lim tizimida talaba-yoshlarda sog'lom tafakkurni shakllantirish masalasining ilmiy asoslari: valeologik bilimlar, gigiena asoslari, jinsiy tarbiya va bilimlar, salomatlik bo'yicha pedagogik innovatsiyalar, postindustrializatsiya va texnoinqiloblar

davrida salomatlik asoslari v.b. Oliy ta'lim tizimida talaba-yoshlarda sog'lom tafakkurni, dunyoqarashni shakllantirish masalasining nazariy asoslari: pedagogik innovatsiyalarni salomatlikni muhofaza qilish jarayoniga singdirish va tatbiq etish, evristik pedagogika, akmeologiya, andragogika, defektologiya, didaktika metod, shakl va usullaridan keng foydalanish talab etiladi.

Adabiyotlar

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – engilmas kuch. – T.: 2008. 62-b.
2. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. – T.: 2017. 45-b.
3. Jamoldinova O.R. Yoshlar sog'lom turmush madaniyatini rivojlantirishda uzviylik va uzluksizlik tamoyillari amal qilishining pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish. Ped. fan dokt....diss. avtor. – Toshkent: 2015, 86-b.
4. Ахраменко Э.В. Здоровесберегающие технологии: здоровье учащихся. // Молодой ученый. 2015. №24. - С. 910-912
5. 2004 yil 29 avgustdagi "O'zbekiston bolalar sportini rivojlantirish jamg'armasi faoliyatini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Prezident Farmoni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoyishi. "Ijtimoiy himoya yili" davlat Dasturini ishlab chiqish va amalga oshirish bo'yicha tashkiliy chora-tadbirlar to'g'risida. / "Xalq so'zi". 2006. 13 dekabr. № 242.
6. Urzalieva I.R., Murotova G. S. Podderzhanie i soxranenie zdorovya naseleniya v pervichnom zvne zdravooxraneniya. // "Molodoy ucheney". 2015. №23. -S. 384-386.
7. Sharipova D.D., Musurmanova O., Toirova M. Formirovanie zdorovogo obraza jizni. -Tashkent: UzGIFK, 2005. –S. 7.

РЕЗЮМЕ

Ushbu maqolada salomatlikni asrash texnologiyalarini ishlab chiqish va ta'lim tizimiga tatbiq etish, salomatlikni asrash pedagogikasi, salomatlikni asrashga bo'lgan dunyoqarashni shakllantirish, uning texnologiyasi, uni ta'lim jarayoniga tatbiq etish metodologiyasi, ta'lim jaravoni tarkibida talaba salomatligini ta'minlash hamda uning tamoyillari, usul, vosita va yo'llarini ishlab chiqish muammolari, ta'lim jaravoni tarkibida talaba salomatligini ta'minlash hamda uning tamoyillari, vosita va yo'llarini ishlab chiqish muammolari keng o'rganilayotganligiga to'xtalib o'tilgan.

РЕЗЮМЕ

В данной статье рассматриваются вопрос разработки и применения оздоровительных технологий в системе образования, педагогики охран здоровья, формирования мировоззрения о здоровье, его технологии, методики внедрения в образовательный процесс, здоровья учащихся в образовательном процессе и проблем разработки его принципов, методов, средств и способов, широко изучаются проблем обеспечения здоровья обучающихся в образовательном процессе и разработки его принципов, средств и способов.

SUMMARY

This article discusses the development and application of health technologies in the education system, pedagogy of health care, the formation of a worldview on health care, its technology, methodology of its implementation in the educational process, student health in the educational process and the problems of developing its principles, methods, tools and ways, the problems of ensuring the health of students in the educational process and the development of its principles, tools and ways.

УДК: 378.1; 378.147

КОМПЕТЕНЦИАЛЬНЫЙ ЭНДАШУВНИ ЖОРИЙ ЭТИШДА ТАЛАБАЛАР БИЛИМИ, КЎНИКМА-МАЛАКАЛАРИ ВА КОМПЕТЕНТЛИГИ МОНИТОРИНГИНИ БАҲОЛАШ ДОЛЗАРБЛИГИ

(“Материаллар қаршилиги” фани мисолида)

А.Набиев – педагогика фанлари доктори, профессор

Тошкент кимё-технология институти

З.Эшбаева – ассистент

Навий давлат қончилиқ институти

Д.Бойназарова – ўқитувчи

Термиз шаҳридаги Президент мактаби

Таянч сўзлар: таълим технологияси, компетенциявий ёндашув, амалий кўникма ва малакалар, компетентлик аломатлари, коммуникативлик, креативлик, когнитив мослашувчанлик, шахсий ва касбий сифатлар.

Ключевые слова: технология обучения, компетентностный подход, практические навыки и компетенции, признаки компетентности, коммуникабельность, креативность, познавательная гибкость, личностные и профессиональные качества.

Key words: education technology, competent approach, practical skills and competencies, signs of competence, communication, creativity, cognitive flexibility, personal and professional qualities.

Техника-технологияларни ривожлантиришнинг янги йўналишлари бўйича рақобатбардош, компетентли кадрлар тайёрлашда ОТМ (Олий таълим муассасаси), фан (Фанлар Академияси институтлари) ва ишлаб чиқариш (корхона) ўртасида уйғунликни таъминловчи, компетенциявий ёндашув талабларига мос барқарор таълим тизимини яратиш, замонавий ахборот-коммуникация ва таълим технологияларининг мустақкам интеграциясини таъминлаш, назарий билим олишга йўналтирилган таълимдан амалий кўникмаларни шакллантиришга йўналтирилган таълим тизимига босқичма-босқич ўтиш устуворлик касб этади [1,2].

Бозор иқтисодиёти шароитида инновацион ривожланиш стагнациясининг юзага келиши глобаллашётган инфорацион жамиятда иқтисодиёт талабларига жавоб бера оладиган компетентли кадрлар тайёрлашда ОТМ, ФА институтлари ва ишлаб чиқаришнинг симбитоик алоқа комплекси доирасида

компетенциявий ёндашув талаблари асосида “Илм орқали билим” технологиясини инновацион таълим-тарбиянинг бош бўғини сифатида қараш, таълим-тарбия жараёнларида яхлит тўртлик – “Билим-кўникма-малака-компетенция” (БКМК) бирлигини Шахс фаолиятига мослаб, унинг билимини динамик тарзда ошириш баробарида амалий кўникма-малакалар ва компетентликни тизимли ривожлантириш долзарблигини тақоза этмоқда.

Ушбу мақсадда Европа кредит трансфер тизими – ECTS (The European Credit Transfer and Accumulation Sistem) доирасида Prerekvizit ва Postrekvizit таълимотлар узвийлиги-узлуksизлигини таъминлашда биринчидан, бевосита таълим-тарбия билан шуғулланувчи муҳандис-педагоглар ва амалиёт ўқитувчилари, психологларнинг касбий компетентлик даражаси ҳамда унинг таркибий қисми бўлган шахсий қобилиятларини, иккинчидан шахсий ва касбий сифат кўрсаткичларини, учинчидан эса, талабалар эгаллаган